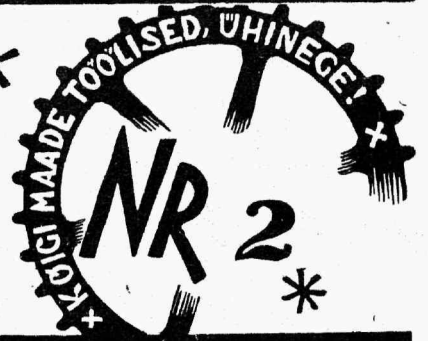

Tekstiilfööliste erinumber

TOOLISTE HAAV

Deebruar 1935.

E. Töolisühingute Keskliidu ja föölisnõukogude häälekandja

Puuvilla korjajad.

Vastutusrikkal ajal.

Elame vastutusrikkal ajal. Ja see asetab tööliskonna uute olukordade ja uute ülesannete ette.

Ametiühingulisel töölisliikumisel ei tohi aga õigete teede leidmine olla raske.

Seisame kindlal pinnal. Vabaametiühinguline põhimõte on maailmas küllalt äraproovitud.

Selle põhimõtte kohaselt on töölisliikumise aluseks kogu **tööliskonna tegelikud majanduslikud huvid.** Sest need huvid on kõikidel töölistel ühised. Edasi: selle põhimõtte kohaselt on ametiühingud ehitatud **demokraatlikule alusele.** S. o. ametiühingute tegevus areneb kogu aeg tööliskonna tahte kohaselt, kus juhtkonna ja hulkade vahel on alatine tihe kontakt.

Ja lõpuks: ametiühingud on ja jäävad **võitlusorganisatsioonideks.** Palgavõitluse vabadus, streigi vabadus on ja jääb nende **põhinõudmiseks.**

Need kolm põhimõtet: 1) tööliskonna tegelikud majanduslikud huvid taktika alusena, 2) hulkade algatus ja omavalitsus organisatsiooni alusena ja 3) tööliskonna vaba võitluse jätkamine tegevuse sihina — jäävad meie tähisteks praegu ja edaspidi.

Üks asi peab olema eriti selge praeguses olukorras: tööliste huvide kaitseks ja ametiühingute kindlustamiseks pole vaja sõlmida kokkuleppeid ühegi poliitiliste rühmitustega. Mistahes ringkondade ässitused ja põhjendamatud keerutused ei eksita Keskliitu. Ametiühingutele on mõõduandvad ainult tööliskonna enda seisukohad, — ja need seisukohad ühtusid seni ametiühingute taktikaga.

Elu asetab meid järjest uute ülesannete ette. Valitsusel on kavatsus teostada rida reforme sotsiaalpoliitika alal. On ellu kutsutud nõuandva asutusena riigi majandusnõukogu, kus on ette nähtud 2 töölise esindajat. Mida

ütleme valitsuse kavatsuste kohta? Mida peavad tegema Keskliidu esindajad majandusnõukogus?

Need on tähtsad küsimused, kuid vastata neile pole kuigi raske. Keskliidu kongresside, Keskliidu nõukogu, käitisvanemate konverentside ja koosolekute otsused annavad küllalt selgeid juhtnõure.

Meil on kindel sotsiaalpoliitiline programm.

Ja kui valitsus kavatseb sotsiaalreformi, siis pole meil muidugi põhjust neid tagasi lükata, kuivõrd nad vastavad meie seisukohtadele.

Meil on kindel majanduspoliitiline programm,

rahvamajanduse elustamise kava, mis on koostatud nii, et ta oleks vastuvõetav mitte ainult tööliskonnale, vaid ka rahva suurele enamusele. Meie esindajad riigi majandusnõukogus peavad nõudma, et pandaks maksma tööstuse ja panganduse sisuline kontroll, et lahendada kapitalide väljavoolu küsimus, et asutaks Eesti majanduse plaanikindlale ülesehitamisele.

Kuid nende ülesannete kõrval meie ei tohi unustada seda, mis on ametiühingute peaülesanne, —

s. o. palgavõitlust.

Mitte ainult töölised, vaid ka mitmed teised kihid on huvitatud sellest, et suurem osa tööproduktist jääks palga näol majanduse ringvoolu ning ei kaoks sealt ära ettevõtja puhaskasuna. Siseturu ostujõu tõstmise nõudmine on praegu väga levinud, kuid on selge, et seda ülesannet ei saa täita teisiti, kui **töölise palgavõitluse teel.**

Selle ülesande nimel peavad nüüd ametiühingud koondama oma ridu ja selgitama oma nõudmisi. Sellega oleks palgatõstmise küsimus võetud konkreetset päevakorda.

Ametiühing on tööliste parim sõber!

Tekstiiltööstus Eesti rahvamajanduses.

Tekstiiltööstus on tähtsamaid tööstusalasid. Toit, riie, elamu — need on inimese põhitarbed. Inimesi toidab maa, ja maal arenesid alul ka teised tööalad. Pikapeale tekkisid linnad. Algas sa-

kahanema: masin tõrjus inimese välja, kuid masina enda ehitamiseks, tema jaoks toor- ja kütteenete tootmiseks, arenes vägev rasketööstus. Ja olgu, et üldise jõukuse tõusuga suurenes ka

Ketraja.

jandeid ja aastatuhandeidki kestev tung maalt linna. Linnades arenes alul käsitöö, hiljem suurettevõtted, ja tekstiiltootmine oli seal kogu aeg esirinnas. Tekstiiltööstuse alal oli tehtud ka need leiutised, mis märgivad masinate aja-järgu algust. Alles siis hakkas tekstiiltööstuse osatähtsus majanduselus

tekstiiltööstuse töömaht, kuid teiste alade areng oli tugevam.

Meil Eestis tekkisid metalltööstuse suurettevõtted tänu vana Vene riigi sõjaplaanidele. Praegu on meil metalltööstus üsna kokku kuivanud, sest tema arenguks puuduvad loomulikud eeldused. Rasketööstuse arenguks on va-

jaline oma tooraine. Sarnane tooraine ongi meil põlevkivi näol, kuid põlevkivitööstus on veel alles oma arengu algastmel.

Nii kujuneski loomulikult olukord, kus tekstiiltööstuse osatähtsus rahvamajanduses on väga suur. Peale mõne üksiku tekstiilala (nagu linatööstus), puuduvad Eestis küll tekstiiltoorained, kuid need toorained (võrreldes raskestööstuse omadega), on kergesti transporteeritavad. Pealegi on selle tööstuse töömaht eriti suur, s. o. tööliste töörakendamiseks on vaja suhteliselt vähem kapitale. Ja praegu näemegi, et igal pool, kus riigid püüavad mahutada tööstusesse rohkem rahvast, ehitatakse tekstiiltööstusi, eriti praegusel kriisialajal. Selle tagajärg on vanade tekstiilmaade ekspordi kokkukuivamine.

Ka Eestis on tekkinud iseseisvuse ajal uusi tekstiiltööstusi, nagu „Rauaniit“, Eestisiid j. t. Kriisi ajal on tekkinud terve rida väikeettevõtteid, eriti kalevitööstuse alal.

Siiski võime Eestit arvata vanade tekstiilmaade hulka. Sest Eesti asend mere ääres, Vene „akna Euroopasse“ juures, nõnda ütelda Ameerika puuvilla ja Vene turu vahel, soodustas suureulatusliku tekstiiltööstuse tekkimist. Ja kuna Narva kose jõud meelitas ettevõtjaid juba varakult, asutati juba 1857. a. Kreenholmi puuvillavabrik — omal ajal suurimaid maailmas. 1899. a. tuli juure Balti puuvillavabrik. Nende suurkätiste kõrval loodi ka rida teisi, nii arenes meil puuvilla- kalevi- ja linaaaduste tootmine. Ja kui tekkis iseseisev Eesti riik, eeldati endastmõistetavalt, et need tööstused jätkavad oma tegevust ja hoiavad alal endiseid turfusid.

Kuid vene turg läks siiski kaduma. Enne kriisi tulekut saavutati küll edu mõnel teisel turul, eriti neis riikides, mis ennem kuulusid ka Vene riiki, kuid ka mujal — nii Balkanis ja Skandinaavias. Kriis tõmbas siin kriipsu läbi. Ja on selge, et endine olukord ei tule tagasi ka kriisi möödumise puhul. Sest mujal tekkinud — osalt Eesti tekstiiltööstusest tulnud kapitaliga ehitatud — tekstiiltööstusi ei hakata ju maha lõhkuma. Enesevarustamise põhimõtte tekstiilalal jääb jousse ka pärast kriisi.

Ka Nõukogude Liit ei mõtle loobuda enesevarustamise poliitikast. Ta süvendab koguni seda, arendades puuvillakasvatust, et vabastada ennast sõltuvusest välismaa toorainest.

Textiiltööstuste väljaveo kokkukuivamine lõi suure prao Eesti kaubabilansi sisse. Ta moodustas ju 1930. a., s. o. viimasel kõrgeseisuaastal, 12% üldväljaveost. Seda ei olnud millegiga asendada, seda enam, et samal ajal kuivas kokku väljavedu ka teistel aladel.

1931. aastal teostati väliskaubanduse riiklik reguleerimine mitme kauba suhtes, kaotades selle juures tekstiilsaaduste sissevedu. See aitas tasakaalustada kaubabilanssi ja laiendas Eesti tööstuse kaupade turustamisvõimalusi siseturul. Enesevarustamise põhimõtte pandi maksma. Viimased aastad tõid teatud muudatusi. Esiteks Inglise-Eesti kaubalepinguga lubati Inglise tekstiilkaupade sissevedu teatud kvantumi piires. Kuna aga Inglise kaubad on meile liig kallid, ei olnud sellel lepingul olulist mõju olukorrale. Selle eest hakkas aga uuesti kasvama meie tekstiilväljavedu. Selle tähtsam põhjus on see, et meil toodetakse puuvillaniiti, mis läheb tarvis kõikjal areneva kunstiidi tööstuse jaoks, kuna teistes Balti riikides sarnast niiti ei toodeta.

Nii on praegu tekstiiltööstuse olukord võrreldes 1932. a. madalseisuga parenenud, mis loob väljavaateid kõrgemate palkade saavutamiseks. Pealegi oli palgatase tekstiiltööstuses alati ebaloomulikult madal. Nii oli tööliste keskmine tunniteenistus 1932. a. 23,9 snt. ja 1933. a. — 24,3 snt., millest vaevalt jätkub ühe inimese elamiseks. Ja see on ikkagi keskmine tunniteenistus, s. o. suurem osa sai sellest vähemgi! Nende tööliste toodetud väärtused (s. o. toorainete hind maha arvatud) olid 1932. a. (s. o. madalseisu ajal) 13 miljonit krooni suurtööstuse kohta, mis tegi 30,6% kogu suurtööstuse nettotoodangust, kuid sellest 13 miljonist langes tööliste palgaks 4,5 miljonit, s. o. veidi üle kolmandiku (34,4%).

Töötavate isikute arv tekstiil suur- ja kesktööstuses oli 1. juulil 1934. a. 9,545 ehk 23% suur ja kesktööstuse tööjõust üldse. Tekstiileksport tõusis 1934. a. 9,8 milj. kr. ehk 14,2% üldeksportidist.

Tekstiiltööstuse probleeme maailmas.

H. Roog.

Esimesed maailma tekstiilsuurtööstused hakkasid arenema Euroopas ja peaaesjalikult Inglismaal. Vajaline toormaterjal veeti sisse Ameerikast, Indiast, Egiptusest ja Hiinast, kuhu jälle tagasi veeti kallihinnalisi valmissaadusi. Lühikese ajaga arenes Euroopas hästiteeniv tekstiiltööstus laiaulatuslikuks, mille saadustega varustati maailma. Arvestati seda, et tooraineid tootvad maad, kus puudusid oma tööstused, jäävad alatiseks toorainete tootjateks ja ainult agraarmaadeks.

Aegamööda hakkas aga ka tekstiiltööstus tekkima tooraineist rikkail mail, kus seda eriti veel soodustas odav mehaaniline kui ka inimjõud ja minimaalsed transpordi kulud. Alul ei avaldanud see küll tugevale Euroopa tekstiiltööstusele mingit mõju, kuid oma järjekindla kasvamise ja kaubaodavusega on nüüd muutunud olukord peaaegu katastroofiliseks. Endiste eksportmaade tekstiiltööstus on muutunud jõuks, mis sunnib iga päevaga Euroopa tekstiiltööstuses tuhandeid värtnaid vaikima. Veel enam nad tahavad oma äärmiselt madalate produktsioonikulude tõttu muutuda Euroopale importmaadeks.

Euroopa tekstiiltööstus jätkas tõusu veel kuni 1929. aastani, kuigi palju tagasihoidlikumalt kui seda tegid teiste maailmajagude tööstused. Nii tõusis Euroopa puuvillavabrikutes värtnate arv 1913. a. 99.505.000 pealt 1930. a. 103.888.000 peale. Vanades tekstiiltööstusmaades on olnud isegi selle aja jooksul väike tagasimineku, kui aluseks võtta 1913. a. 100%, siis 1930. a. nende maade keskmine oli 94.25%. Juure-

kasv on aga tekkinud eriti soodsate kapitalidega varustatud ja väljaspool majanduslikke kaalutlusi soodustatud maades.

Samal ajavahemikul on tooraineid produtseerivates maades tekstiiltööstus arenenud järgmiselt: Briti India 155%, Hiina 293%, Jaapan 229%, L.-Aafrika 250% ja Austraalia 162%.

Iseloomustavaks nähteks on, et Jaapanis, mis nii välise kuju poolest, suu-

Poolija.

ruselt ja elanikkonna hulgalt, sarnaneb Inglismaale, on arenenud nii kiirelt tekstiiltööstus. Ta areng on kestnud järjekindlalt ja kestab veelgi edasi. Ajal, kui Ameerika ja Euroopa tekstiiltööstused kannatavad kriisi ja töötavad paari-kolmekümne protsendilise kooramatusega. Jaapanis oli 1914. a. 2 milj. 657.174, 1933. a. 8.525.222 puuvillavärtnat ja 1936. a. aluks loodavad Jaapani töösturid omada üle 10-ne miljoni värtna. Jaapani tekstiilkäitised, mis töötavad peamiselt ekspordiks, surmavad oma võistlejaid äärmiselt madalate kaubahindadega, milles peitubki nende edu. Nii ütles Londonis 1934. a. puuvillatöösturite konverentsil jaapanlane Shimada, et tema arvates tegevat Euroopa rahvad paremat äri sellega, kui

Kõik need arvud näitavad tekstiiltööstuse suurt tähtsust Eesti majanduses kui ka tekstiiltööliskonna suurt erikaalu tööstuslikus rahvustikus.

Tekstiiltöölise töö annab ligi kolmandiku Eesti tööstuslikuks toodanguks, kuid nende madal palgatase on üheks tähtsaks põhjuseks rahva ostujõu tõukele, pidurdades sellega majanduse arengut.

nad end Jaapani odavate kaupadega varustaksid ja oma kapitali, teaduse ja inimenergia mõnele tulusamale ja kohasemale tööstusharule rakendaksid.

Millest on siis tingitud Jaapani tekstiilkauba odavus? Mõistagi madalatest produktioonikuludest. Jaapani tekstiiltööstus võidutseb tööliste näljapalkade ja ratsionaliseerimise tagajärjel. Cambridge'i ülikooli statistika professor mr. Colin Clark kirjutab ühes ajalehe artiklis, et Jaapani tekstiiltöölise palk on ainult vaid väike murdosa Euroopa ja Ameerika tööliste palgast. Peaaegu miljoniliselt tekstiiltöölise armeest on 80% naised, enamikult 15—24 aasta vanaduses. Nendest 80% leiavad peavarju vabrikute magamissaalides, kus lahja ja kollektiivne toitlus võimaldab töötamise sarnase näljapalga eest. Ka soodustab madalate palkade maksmist see, et sealsed naised ei tunne end kutseliste töölistena, vaid näevad selles tegevust kuni abiellumiseni.

Teiseks madalate tootmiskulude põhjuseks on tootmisprotsessi kiire ratsionaliseerimine. Arvud näitavad, et 1914. a. oli 2.057.000 värtna jaoks 114.414 töölise, 1926. a. 5.411.000 värtna jaoks 182.522 töölise, aga 1933. a. 8.525.000 värtna jaoks ainult 129.425 töölise. 1925. a. teenis 10.000 värtnat 288 töölise, kuid 1933. a. sama arvu ainult 163. Üksik tööline produtseeris 1925. aastal keskmiselt 18 palli ja 1933. a. juba 28 palli veel peenemat lõnga. **Üks kuduja tüdruk teenib 8 harilikku või 30 kuni 40 automaat kudumistelge.**

Need oleksidki, peale mitmekordsete transpordikulude ärajäämise, Jaapani tekstiiltööstuse edule põhjustavaiks asioludeks tagurpidi mineva Inglise tööstuse kõrval.

Ikka enam areneb ka Nõukogude Liidu uus tekstiiltööstus. Küll puuduvad N. Liidu tekstiiltööstuse kohta meil täpsed andmed, kuid teame, et tema järjest suurenev eksport on saanud võistlejaks Ameerika ja Inglise tööstustele. N. Liit eksportis Briti Lääne-Aafrikasse 1933. a. jaanuarist kuni juunini 81.000 ruutjardi puuvillakangaid, aga 1934. a. samadel kuudel juba 3 milj. 693.000 r.-jardi. Halli puuvillariide eks-

port tõusis aasta jooksul 26.000 r.-jardilt 1.365.000 r.-jardile. Sama suurt ekspordi tõusu võis märgata ka teiste tekstiiltööstuse artiklite pealt. Käsil oleva viisaastaku, majandusplaani, kohaselt ehitatakse veel juure 15 suurt puuvilla ja 12 villa-, lina-, trikootaazi- ja siidivabrikut. N. Liidu tekstiiltööstuse kiiret tõusu põhjustas toormaterjali küllus ja riiklik, kindlaplaaniline tööstuse ülesehitus. Alles hiljuti agraarmaana, oli Venemaa heaks konsomendiks Lääne-Euroopa tekstiiltööstusele.

Viiks pikale kõiki tooraineid omavate ja valmiskaupa produtseerivate maade tekstiiltööstuse arengu üksikasjaline vaatlemine, mis pärast püüame omale selgust luua paarist eelmainitud iseloomustavast maast. Ka Hiina, India ja Aafrika tekstiiltööstuste edu peitub toorainete rikkuses, kõigiti ratsionaliseeritud tootmisel ja nagu sarnaste kerjusrahvuste juure on võimalik, äärmiselt madalatel palkadel. Jaapan võiks olla peegelpildiks neile.

Kuigi mõned tööstusharud Euroopas võiksid kriisist tulla välja tervetena, siis tekstiiltööstus ei saa enam kunagi tagasi endist ulatust ega mõju. Euroopa tekstiiltööstus jääb kitsaks sisemaa varustajaks ja sedagi kaitsetollide varjus pealetükkiva Aasia ja Aafrika kauba ees. Ehkki Euroopa tekstiiltöösturid katavad ka oma tööstusi ratsionaliseerida ja tööpalku äärmiselt kärpida, ei jõua nad siiski konkureerida võõraste tööstustega. Et ükski Euroopa tööline ei oska ega saa kunagi ainult paari peotäie riisi eest päeva üle elada, nagu ta kauged kolleegid, siis on mõttetu ka Euroopa töösturitel oodata abi ainult tööliste palkade vähendamisest. Küll peaks aga tekstiiltööstuse ümber orienteerumisel sisemaa tööstuseks, katsuma tõsta kaubamahtu siseriigis palkade kõrgendamise ja rahva ostujõu tõstmise teel.

Võib-olla on jaapanlase Shimada sõnades siiski tilk tõtt, kui ta arvas, et eurooplased peaksid tekstiiltööstusest vabanevad kapitalid rakendama olude kohasemale ja tulusamale tööstusharule.

Tekstiiltöölise palgad.

Tekstiiltööstuses on tööliste palgad tunduvamalt madalamad kui mitmes teises tööstusharus. Seda näitavad Riigi Statistika Keskbüroo andmed. Eelolevas tabelis on esitatud eesti tekstiiltöölise 1934. a. I poole keskmised tunnipalgad suurtööstuses:

	Mehed:	Naised:
<i>Muud rühmad</i>	25,9	21,1
<i>Puuvillatööstus</i>	23,4	23,4
<i>Villatööstus</i>	26,6	22,8
<i>Linatööstus</i>	26,8	19,4
<i>Kunstsüditööstus</i>	31,9	26,5

Kesk- ja väiketööstuses oli tekstiiltöölise keskmiseks tunniteenistuseks: meestel 26,8 senti ja naistel 18,2 senti. Väiketööstuse kohta puuduvad andmed, kuigi selle osatähtsus eeskätt trikootaazi alal on võrdlemisi suur. Neist andmeist nähtub, et tekstiiltöölise ostujõud on madal ja seda tõsiasi tunneb oma nahal iga tekstiiltöölise ühes oma perekonnaga.

Tekstiiltöölise palgade rahvusvahelisest võrdlustabelist nähtub, et eesti tekstiiltöölise palgad jäävad kaugele

maha teiste maade tekstiiltöölise palgakadest, kui meie võtame arvesse ka elukallidust. Näiteks isegi Lätis olid need suuremad. Ka Soomes on palgad paremad. 1930. a. olid Soome tööliste palgad kõrgemad, kuid lapuallikumise ajal lammutati tugevad ametiühingud ja tööandjatel läks korda tööliste palgu alla suruda. Kuid viimasel ajal on ametiühingud uuesti ülesse ehitatud ja palgad on tõusmas.

Tabelis: „Mees- ja naistöölise 48-tunnise töönädala palk tekstiiltööstuses“ on esitatud 14 riigi tekstiiltöölise palgad. See tabel on koostatud Rahvusvahelise Tekstiiltöölise Liidu poolt ja ette kantud tekstiiltöölise rahvusvahelisel kongressil 1934. a. Luzernis. Loomulikult on selles tabelis mõningaid ebatäpsusi, mis on paratamatud (rahakursid on kõikumad jne.). kuid teatud võrdluse saab sellest tabelist siiski.

Võib öelda seda, et neis riikides, on tekstiiltöölise palgad paremad, kus on olemas tugevad ametiühingud. Ka eesti tekstiiltöölised võivad parandada oma palkasid ainult ametiühingute abil.

H. Martinson †

25. jaan. suri südamerabandusse E. T. Keskliidu kassahoidja H. Martinson. Sama päeva hommikul veel käis ta Keskliidu büroos oma asju ajamas. Öhtul oli aga juba väsimatu töömees jäädavalt lahkunud. 29. jaan. maeti H. Martinson Liiva uuele kalmistule. Matusealituselt võttis rohkelt osa kadunud sõpru ja tuttavaid.

Hans Martinson sündis 26. augustil 1872. a. Vana-Vändra wallas Pärnumaal mõisatöölise pojana. Esimese hariduse sai Wändras Kadaka wallakoolis 1879—82. a., mida täiendas Vändra kihelkonnakoolis 1882—85. Pärast kooli lõpetamist astus Paide kingsepa õpipoisiks, töötades seal 1886—90. a., hiljem oli kingsepa selliks Järvakandis ja Tallinnas 1903. a. Pidas 1903—05. a. karskuse-kuratoriümi teemaja Raplas. Võttis revolutsioonilistest sündmustest aktiivselt osa, mille tõttu 1906. a. oli sunnitud põgenema Rootsi. Nelja aasta jooksul 1906—10. a. viibis maapaos Skandinaavia mail, Prantsusmaal, Saksamaal, Belgias, Hollandis ja Helveetsias. 1910. a. siirdus Tartu, kus asus kuni 1911. a. aatani. Siin ta tegutses Wanemuises näitlejana. Oma varjamiseks tarvitas ta valepassi — Johannes Valdi nimel. Selle passi teinud talle tolle-aegne Rapla valla sekretär Maksim, kes hiljem karistussalkade poolt maha lasti. Tartus

läks elu kibedaks. Pääses päev enne tabamist põgenema. Keegi provokaatoritest oli ta politseile üles annud. Ta põgenes Peterburgi. Seal oli ta 1911. aastast—1922. aastani „Skoroholi“ saapavabrikus meistriks. 1917. a. võis ta võtta jälle oma õige nime tarvitusele.

Kommunistlikud võimud hakkasid teda kahtlustama kontrrevolutsioonis ja spionaažis Eesti heaks. Ta viidi Moskva vangimajja eeluurimisele.

Seal hoiti teda kinni kuni 1922.—1923. a., tervelt 1 aasta. Lõpuks oldi sunnitud ta siiski vabastama.

1923. a. siirdus ta Eestisse. Siin oli ta 1923. a.—1926. a. Estokingi saapavabrikus meistriks. Eestisse saabudes võttis Hans Martinson, keda hiljem nimetati lihtsalt „Vana Hansuks“, elavalt osa tööliikumisest. 1926. a. valiti ta Riigikokku ja oli 3., 4. ja 5. Riigikogu liige sotsialistide rühmas.

1928. a. peale valiti ta Keskliidu juhatusse, kus ta viimastel aastatel tegutses kassahoidjana. Põhjalikuma ametiühingulise kooli sai H. M. Rootsis pagulasaastail. Töötas seal nahatöölise ühes vabrikus Rootsi Ametiühingute Keskliidu praeguse esimehe E. D. Johansoniga. Sellest ajast säilinud sidemeid rootsi ametiühinglastega kasutas H. M. väljakalt eesti ametiühingute kasuks.

Mees- ja naistööliste 48-tunnise töönädala palk tekstiiltööstuses Saksa markades 1934. a.¹⁾

Tööharu	K u t s e g r u p i d										Poola	Schveitsi	Belgia	Holland	Prantsuse	Inglise	Taani ³⁾	Rootsi	Norra	Soome	Läti ³⁾	Eesti ²⁾
	Tschechoslo- vakia	Austria	Poola	Schveitsi	Belgia	Holland	Prantsuse	Inglise	Taani ³⁾	Rootsi	Norra	Soome	Läti ³⁾	Eesti ²⁾								
Kalevitööstus Ketramine.	Ketraja (Spinner)	22.20	24.52	24.57	45.06	31.68	45.30	40.83	67.20	30.13	41.88	8.67	25.92	7.80								
	Koetsade köitja (Andreher)	15.98	17.28	17.19	—	25.58	40.10	35.—	22.09	30.13	41.88	8.96	17.76									
	Hundimasina tööline (Wolfer)	17.65	17.33	15.14	—	14.43	40.10	16.—	33.78	30.13	41.88	9.08	17.76									
	Ringketraja (Ringspinnerin)	15.98	16.66	13.52	29.39	—	14.20	26.66	16.24	19.69	24.12	9.20	12.48									
	Korrutaja (Zwernerin)	15.98	14.61	14.57	29.—	23.94	30.50	26.66	17.54	19.69	24.12	8.10	12.48									
Kudumine.	Kuduja (Weber)	23.51	21.19	20.33	39.18	28.75	42.70	36.—	31.18	30.13	41.88	9.49	25.44									
	Lõimekäärija (Kettenschere)	23.51	19.85	25.95	38.04	31.68	42.70	34.—	36.38	30.13	41.88	9.54	25.44									
	Poolija (Spulerin)	15.35	13.71	13.38	24.29	—	30.10	28.—	19.49	19.69	24.12	9.37	11.04									
	Noppija (Nopperin)	14.20	16.—	14.67	—	22.77	27.—	24.—	19.49	19.69	24.12	5.78	11.04									
Puuviilatööst. Ketramine.	Ketraja (Spinner)	20.68	23.48	21.14	37.22	27.17	40.20	35.83	42.21	30.13	41.88	9.54	25.92	8.80								
	Koetsade köitja (Andreher)	16.35	18.57	13.33	29.39	21.86	35.50	31.50	19.49	30.13	41.88	13.13	17.76									
	Kraasia (Karderearbeit)	15.67	15.—	—	29.78	22.81	35.50	31.50	12.99	62.88	30.13	8.10	15.84									
	Ringketraja (Ringspinnerin)	15.67	16.—	13.38	27.82	20.03	17.—	24.—	17.54	40.80	19.69	9.54	12.48									
	Puuv. lindimasina tööline (Fleyerin)	15.30	15.33	13.24	27.82	20.88	28.—	20.—	21.45	38.40	19.69	10.18	12.48									
Kudumine.	Kuduja (Weber)	17.76	18.52	16.86	32.52	27.58	35.50	31.50	26.30	30.13	41.88	9.66	25.44									
	Lõimekäärija (Kettenschere)	17.76	17.33	17.90	32.52	22.64	35.50	36.—	24.96	30.13	41.88	9.25	25.44									
	Poolija (Spulerin)	14.20	17.62	13.—	28.06	17.02	25.20	18.—	20.79	19.69	24.12	12.72	11.04									
	Noppija (Nopperin)	13.53	—	12.28	24.29	24.17	24.—	16.16	37.92	19.69	24.12	5.44	11.04									
Linatööstus Ketramine.	Kraasia (Hechler)	15.67	16.43	—	—	20.59	—	31.—	—	—	—	8.10	—	7.80								
	Eelketusetööline (Vorspinner)	11.37	10.62	—	—	22.65	—	20.—	—	—	—	8.67	—									
	Kraasia (Karderearbeit)	13.84	13.57	—	—	15.17	—	20.—	—	—	—	9.49	—									
	Ketraja (Spinnerin)	14.20	11.14	—	—	18.12	—	24.—	—	—	—	8.67	—									
	Haspeldaja (Hasplerin)	11.47	10.75	—	—	18.78	—	22.—	—	—	—	7.17	—									
Kudumine.	Kuduja (Weber)	14.20	13.52	—	—	30.39	—	33.33	—	—	41.88	13.13	—									
	Lõimekäärija (Kettenschere)	14.20	12.57	—	—	22.64	—	29.83	—	—	41.88	8.39	—									
	Poolija (Spulerin)	12.43	11.67	—	—	17.37	—	23.33	—	—	24.12	8.39	—									
	Noppija (Nopperin)	12.43	—	—	—	24.17	—	16.15	—	—	24.12	5.44	—									

¹⁾ Rahvusvahelise Tekstiiltööstuste Liidu XIV kongressi protokoll (7—12. mail 1934. a. Luzernis). Arvestus on tehtud Amsterdami börsi 18. II 1934. a. kursi järgi. Eesti kohta on tehtud „T. H.“ toimetuse poolt Eesti Pangal 17. II 34. a. kursi järgi: 1) Saksa mark = 141 Eesti senti. 2) Eesti mees- ja naistööliste 1934. a. I poote keskmine teenistus on arvestatud Riigi Statistika Keskbüroo andmeil. (Vaata artikkel: Tekstiiltööstuste paigad). 3) Daami ja Läti kohta 1931. a. andmeil.

1905. a. mälestusi.

K. Kiimann.

Veebruarikuus puhkeb uus streigilaine. Jälle käiakse vabrikust vabrikusse, töökojast töökotta „auru välja laskmas“. Miitingute pidamine algab suurema hooga.

Nüüd ei piirduta mitte enam Laumannihainamaaga, vaid miitingu kohaks valitakse Raatuse plats. Muidugi ei meeldi sarnane jultumus võimudele — miiting aetakse politsei poolt laiali. Töölised aga ei alistu, vaid kogunevad peagi uuesti kokku. Kui politsei end vahele segab, siis haarab rahvas kivid ja külvab rahirikkujad üle kivirahega.

Miitinguil lauldi sageli revolutsioonilisi laule. Sõnad olid paljud töölised küll pähe õppinud, aga puudusid viisid. Ehkki eestlane kaunis musikaalne loomu poolest on, ei jää aga Varsavjanka, Punase lipu jne. viisid pähe, mis pärast laulmine raskeks osutus. Pea aga leiti ka selles küsimuses lahendus ja üsna lihtsalt:

Teadagi on iga eestlane maast madalast koolis ja leeris koraale laulnud ja palju neist viisidest pähe õppinud. Ja nüüd, kus viisidest nappus kätte tuli, said koraalide viisid ära kasutatud ja laluvärsid riimitud. Vabrikuis ja ka heinamaal kostab laul viisil: „Üks kindel linn ja varjupaik“ revolutsioonilise sisuga. Või jälle „Matulen taevast ülevalt“.

Ei lepitud mitte ainult koraali viisidega, vaid võeti ka puht rahvuslikud lauluviisid abiks.

Veebruari streigilaine vallutab kõik tööstusharud, nagu äriteenijad, maalrid-lihunikud, pagarid, laudsepad, rätsepad, juuksurid, majateenijad. Kõik tahavad paremat elujärge, ka ühinevad hoburaudteelased. Viimased nõuavad 15-tunnilise tööpäeva asemele 12-tunnilist tööpäeva.

Sarnane ühine pealetung avaldab suurt mõju tööandjate peale ja sunnib neid maksvaid töötingimusi revideerima ja parandama.

Streigid puhkevad aeg-ajalt siin ja seal, sest on ju igas tehases küsimusi

ja nähteid, mis sundisid töölisi oma huvide eest valvel olema.

Mõnes tööstuses nõuti vallandatud seltsimeeste tagasivõtmist, ehk jälle, — nõuavad mittemeeldivate meistrite tagandamist. Streigi põhjusteks olid ka sageli administratsiooni vingerpussid, mille varal püüti tööpäeva pikendada. Olgu nimetatud juhuseks, mis aset leidis sitsivabrikus. Seal püüdis vabr. valitsus pool tundi enne õiget aega vieta töö algamiseks ja — lõpetamiseks, mida aga töölised peagi märkasid ja streigi välja kuulutasid. Kui vabr. valitsus tööliste vastikut meistrit ei tagandanud, aetakse see isik kotti ja karutatakse vabriku väravast välja. Sellepeale võttis vabr. valitsus käsile surveabinõud aktiivsemate tööliste vastu ja neid vallandas — puhkes streik.

Ühe sõnaga, töölikond oli leidnud omale streigis kaitserelva, vaatamata sellele, et see kahe teraga mõõgana löikas ettevõtjaid ja ka töölisi ühel ajal, viimaseid aga rängemalt, kuid sellest ei hoolitud.

Meie nägime, et nende suurte võitluste tulemuseks olid 5—10-kopikalised palgalisad ja tööpäeva lühendamised kõikjal. Kas oli see väärne tasu vintsutustele ja valatud verele? Ei olnud. Kuid töölikond võttis need vastu siiski võitadena; teadmisega, et suuremad ja rängemad lahingud veel ees seisavad. Aga töölikond sai aru, et temaga kui tervikuga on võimud sunnitud arvestama.

6. veebr. Tartu üliõpilaskond kuulutas välja poliitilise streigi, mis peab kestma 1. septembrini. Üliõpilaskond leidis mitte sünda olevat õppetööd jätkata ajajärgul, kus loomisel uued suunad ja tähised Venemaa rahvastele. Oli tarvis selle tööle kaasa tömmata õpivat noorsugu, et sellele suurele liikumisele anda juhte ja sihikindlust.

7. veebr. katkestavad Tartu töölised töö ja valguvad uulitsaile ja korraldavad protestkoosolekuid, millest ka ülikool osa võtab. Haritlased sulavad ühte ja otsustavad massikoosolekul ühiselt võitlust jätkata rahva parema tuleviku eest.

(Järgneb.)

Rahvusvaheline Tekstiiltöölise Liit.

Rahvusvaheline Tekstiiltöölise Liit on tekstiiltöölise ametiühingute keskorganisatsiooniks. Liidu peamisteks ülesanneteks on: 1) arendada kõigi maade tekstiiltöölise organisatsioonide vahel sõbralikke vahekordi, 2) koguda ja avaldada oma väljaannetes teateid kõigi maade tekstiiltöölise palga- ja töötingimuste kohta, 3) korraldada rahvusvahelisi

kidest. Viimane kongress peeti 1934. a. mais Luzernis, Schveitsis, millest võttis osa ka Tallinna Tekstiiltöölise Ühingu esindaja T. Delsky. See oli esmakordne juhus, kus organiseeritud Eesti tekstiiltöölised olid esindatud rahvusvahelisel kongressil.

1934. a. algul oli Liidu liikmete arv järgmine:

	Liikmete arv:
Belgia	87.500
Tšehhoslovakkia (saksa)	55.630
Tšehhoslovakkia (tšehhi)	25.000
Taani	13.493
Inglise	260.314
Eesti	153
Soome	11.402
Prantsuse	18.517
Saksa	—
Hollandi	11.362
Jugoslaavia	800
Läti	500
Norra	4.489
Palestiina	350
Poola	13.979
Rumeenia	3.500
Hispaania	5.000
Rootsi	30.798
šveitsi	8.000
Austria	ca 20.000*)

Kokku . 560.787

Nagu juba märgitud, annab Liit liitunud organisatsioonidele streigi puhul rahalist abi. See sünnib siis kui liitunud organisatsiooni enda rahalised tagavarad on lõppenud pikas võitluses tööandjate vastu. 1931. kuni 1933. aastani andis Liit streigi-abi tähtsamatel juhtudel järgmiselt:

Inglise	1931—1933	183.500 E. Kr.
Prantsuse	1931	32.100
Belgia	1931	34.900
Hollandi	1932	30.700
Norra	1931	9.200
Soome	1933	1.500

Kokku 291.900

Nagu sellest lühikesest ülevaatest nähtub, on Liidul suur tähtsus kõigi maade tekstiiltöölise majandusliku võitluse alal. Ka Tallinna Tekstiiltöölise Ühingu kuulub Liidu liikmeks.

Liidu sekretär TOM SHAW.

kongresse ja konverentse, 4) toetada moraalselt ja rahaliselt majanduslikku võitlust pidavaid organisatsioone (annab oma liikmetele rahalist streigiabi ja teeb tarvilikke korraldusi, et streigi seisukorras oleva riigi töid ei tehtaks valmis kusagil mujal).

Liidu büroo asub Londonis. Peasekretäriks on pikemat aega kauaaegne Inglise ametiühingute tegelane Tom Shaw. Iga kolme aasta järgi peetakse Liidu kongressi, kuhu tulevad kokku tekstiiltöölise esindajad paljudest riik-

Tööolud Tallinna tekstiilkäitistes.

Tallinnas asub enam kui 10 tekstiiltööstust, milledes töötab umbes 3000 töölise. Ei saa anda ühtlast pilti nende käitiste töölise töötingimustest, sest need on liiga erinevad.

Balti Puuvilla vabrik on suurim Tallinna tekstiilkäitis. 1. veebruaril töötas seal 950 töölise. Käesoleva aasta esimestel kuudel on juurde võetud umbes 150 töölise, pea-

miselt ketrus- ja kangrujaoskonda. Uutele töölisele maksetakse esimesel kuul naistele 135 senti ja meestele 150 senti päevas. Alalised töölised teenivad täikitöö alusel päevas kangrusaalis umbes 2 krooni, ketrusosakonnas

*) Austrias on vabaametiühingud põranda all, kuid tegutsevad siiski aktiivselt.

ja mujal on palk väiksem. Direktsiooni poolt määratakse tihti karistusi (teatud ajaks koju saatmine) pisemategi vääratuste eest. Üldiselt on vabrikus töölised organiseerimata. Ainult väikene osa kuulub Kiutööliste Ametiühingusse. Balti Puuvilla vabrikus töölised tuleks organiseerimise peale tõsiselt mõelda. Ühegi tekstiilkäitise töölised ei ole nii raskes seisukorras kui Balti Puuvilla vabrikus. Olukorda saab parandada ainult organisatsiooni abil. Seepärast tuleks igal töölisel astuda tekstiiltöölise ametiühingu liikmeks.

A/s. „Rauaniidi“ vabrikus töötab praegu 435 töölist. Veebruari alul võeti juurde 12 meestöölist õpilaseks mitmete töödele. Palka maksetakse uutele töölisele 6 kuu kestvusel, n. n. õppeajal — 22 kr. kuus. Naistööliste teenivad tükitöö alusel 35—60 krooni kuus, mehed 40—100 krooni kuus. Neil töödel, kus tükitööd ei ole, maksetakse naistele 18 senti ja meestele 20—25 senti tunnis. Töö käib kahe vahetusega. Kiiduväärseks nähteks on asjaolu, et „Rauaniidi“ töölised on tugevalt organiseeritud kui ükski teine tekstiilkäitis Eestis. Käitise töölised kuulub Tallinna Tekstiiltöölise Ühingusse 25%. Möödunud aasta detsembris valiti töölisnõukogu, kuhu kuuluvad: E. Tamberg, T. Delsky, T. Uts ja V. I. Kurnosov — kõik tublid ametiühinglased.

A/s. O. Kilgase tekstiilkäitises on töö 380 töölist. Töö käib kahe vahetusega. Viimasel ajal võeti juure 8 naist ja 5 meest. Uutele töölisele-õpilastele maksetakse palka 1 kroon päevas. Sellest peale, kui õpilane suudab iseseisvalt töötada, hakatakse talle maksta täit palka, mis kõigub meestel keskmiselt 2—3 krooni vahel päevas. Nagu igas tekstiiltööstuses, on siingi tööliskes enamuses naised. Nende keskmiseks kuupalgaks on 50 krooni. Tööd tehakse tükitöö alusel. Töölise hulgas tekib nurinat valmistatud töö liig piinlik praakimine, mis viib töötasu alla. On kurvaks nähtuseks, et Kilgase käitise töölis-

konnal on väga lõtv side oma ametiühinguga. Sellel alal peaks olukord paranema.

A/s. „Eesti Siidi“ tekstiilkäitises on töö 370 töölist. Veebruarikuus võeti juure 7 meestöölist palgata õpilaseks, kes töötavad seni palgata, kuni vabaneb mõni koht. Ka hoitakse selliseid reservtöölisi agaramate töölise hirmutamiseks, et kui keegi julgeb midagi nõuda või nuriseda, siis on kohe võimalik teda lahti lasta ja silmapilkselt uus tööline asemele panna. Töölisnõukogu on nõudnud mitmel korral õpilastele palka, kuid direktor vastab alati: „Mul pole neid tarvis, nad ise paluvad jumalakeeli tööle võtmist ilma tasuta.“ Vanematele töölisele õpilaste koolitamise eest lisatasa ei makseta, kuigi see takistab nende tükitööd. Töölise keskmiseks teenistuseks on 50—60 krooni kuus. Töö on tükitöö alusel. Käitis töötab kolme vahetusega. Töölisest on $\frac{1}{2}$ mehi ja $\frac{3}{4}$ naisi. Hiljuti peeti käitise üldkogu koosolekut, kus Keskliidu abiesimees A. u. G. u. s. t. a. v. s. o. n kõneles vanuse- ja invaliidsuse kindlustamisest ning töötülide lahendamise küsimusest. Uuteks töölisvanemateks valiti: A. Järvepera, N. Tihonova, A. Tominga ja Joh. Malva. Valimistest võttis osa 90% käitise töölisest. Kuna töölised on organiseerimata, ei suuda nad läbi viia oma nõudmisi. „Eesti Siidi“ töölisedki peaksid mõtlema tõsiselt organiseerimise üle ja koonduma oma ametiühingu ümber.

A/s. S. Besprosvanie tekstiilkäitises on töö 170 töölist kahes vahetuses. Veebruaris vallandati 20 töölist. Õpilaste töötingimused on äärmiselt halvad. 3 kuud tuleb teha tööd 15-kroonise kuupalgaga. Õppinud töölistel on keskmiseks kuuteenistuseks 35 krooni naistele, meestele veidi suurem, kuid neid töötab siin vaid kümme. Ka siin on tükitöö süsteem, kuid tasunormid on nii alla viidud, et selle käitise töölise palgad on madalamad kui ühegi teise tekstiilkäitise töölistel Tallinnas.

Narvas ja Sindis.

Peale Tallinna on Eestis kaks tekstiiltööstuse keskust, kuu töötavad vanad suurkäitised, kuna Tartu oma väiketööstuse rägastikuga kuulub teise liiki.

Narva Kreenholm, Lina- ja Kalevivabrik ning Sindis moodustavad omaette maailma, kus töölised elavad kasarmuis koos, oma hingeeluga ja muredega. Nende nelja suurkäitise tööliskonnal on mõningaidki ühiseid jooni, mis tingitud ka ühesugusest tööst, enam-vähem ühtlastest oludest üldse. Järgnevas ülevaates puudutame kõigi nelja käitise töölise arvu, palku ja muid töötingimusi.

Kreenholmis on viimasel ajal töölise arvu tunduvalt vähendatud. Jõulust saadik olevat vallandatud umbes 300 töölist. 8. veebruaril oli viimane vallandamine, kusjuures kaotasid töö 38 inimest. Töölise üldarvu peale vallandamisi on üle 2300. Vallandamised on suuremalt osalt tabanud Joala vabrikut. Vallandamiste põhjuseks olevat tellimiste puudus.

Esmajärjekorras said lahti töölised, keda palgati omal ajal määratud ajale.

Töölise palgad ja naturaaltasud on madalamad kõigist neljast suurvabrikust. Tunnitasu kõigub 18.75—28 sendini, nii et õppinud ketrarjate palgad on keskmiselt 55 kr. kuus, nende abidel 35—40 kr. ja kangrutel keskmiselt 40 kr. kuus.

Naturaaltasude poolest on Kreenholm kõige halvem teistest Narva tekstiilkäitistest. Öieti neid polegi. Kui omal ajal naturaalkohustused kaotati, tõsteti palka 30%, kuid hiljem järkjärgult alandati kuni 60%.

Narva oludega võrreldes on korteriüürid Kreenholmis kallid. Kõõktubade eest nõutakse 4—5.50 kr., suuremate — vaheseinaga tubade eest — nõutakse 10 kr. ja 1 kr. valgustuse raha, s. o. 50 senti lambilt kuus.

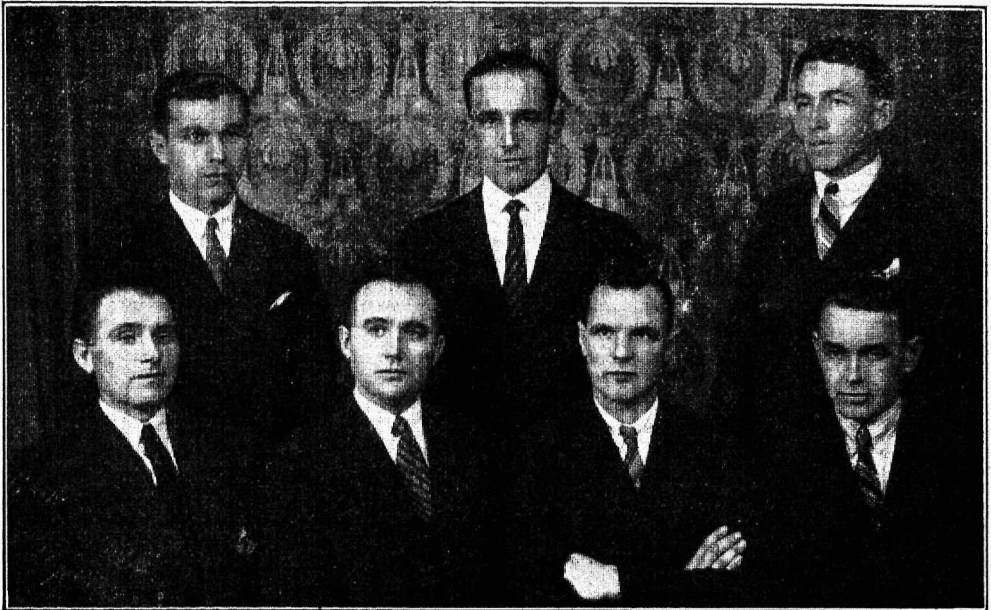
21. veebruaril käis töölisnõukogu vabrikuvallitsuselt nõudmas, et üüre alandataks 25%, kuid sellele ei tulnud vastu. Puid odavamalt

Kreenholmi töölised ei saa üldse. Enne anti nagu mujalgi vabrikuis 5 sülda aastas 1.40 krooni süld. Isegi sauna eest tuleb Kreenholmi töölistel maksta 10 senti ja pesuköögi kasutamisel tuleb maksta 5 senti kuiva, musta pesu kilost vabrikuvalitsusele. Mujal on saun ja pesuköök vabad. Viimasel ajal kolivad paljud linna Kreenholmi kasarmuist, sest linnas saab korraliku suure toa kööbiga 7—8 kr. eest.

Vabrik maksab oma vabatahtliku pensioni umbes 400 isikule à 4,5 kr. kuus, ainult mõni üksik saab 10 kr. kuus. Enne maksti pensioni töölisele, kui see oli 25 aastat vabrikus töötanud, nüüd nõutakse, et tööline töötagu enne 35 aastat, kui tal õigus nõuda pensioni. Vi-

sega. Saun ja pesuköök on prii. Puid antakse 5 sülda aastas á 1.40 krooni süld ja tuuakse tasuta koju kätte. Erakortereis elavatele töölisele antakse 12 s. päevas, s. o. umbes 3 kr. kuus lisaraha korteri jaoks. Riidet antakse oma vabriku töölisele 35% hinnaalandusega. Nagu kalevivabrikus, nii maksetakse ka linavabrikus 18 senti perekonna abiraha.

Linavabrikus on juba pikemat aega käimas palgakõrgendamise nõudmine. Laupäeval, 10. veebruaril, oli töölisnõukogul läbirääkimine kohale sõitnud vabriku peadirektori P. Peltzeriga. Läbirääkimine sündis viimase töölise üldkoosoleku protokollil põhjal, nim. palgalisa nõudmise asjus.

Narva Linavabriku töölisnõukogu.

masel ajal aga püütakse vallandamiste puhul vabaneda neist töölisest, kes hakkavad jõudma pensioni ikka. Sellepärast jälgivad Narva tekstiiltöölised erilise huviga valitsuse samme sotsiaalkindlustuse suhtes ja ootavad vanaaduse ning invaliidsuse vastu kindlustuse seaduse ilmumist kui Lasnamäe valge laeva tulekut.

Linavabrikus on viimasel ajal töömaht suurenenud. Veebruaris on võetud juure umbes 50 töölise. Kogu käitise töölise arv on 1350.

Vabrik on tellimistega varustatud maikuu lõpuni. Päevatöölised on saanud 3 senti tunnis juure. Päevatöölise palgad on keskmiselt 18 senti tunnis meestel ja 17,5 s. tunnis naistel. Lukusepad saavad kuni 24,5 senti tunnis. Tükitööga on keskmiseks teenistuseks 21 senti tunnis. Preemiat saadakse väikesel määral, näit. kangrusaali poolmeistrid saavad kuus keskmiselt 2,5 kr. preemiat.

Naturaaltasude suhtes sarnaneb linavabriku enam-vähem kalevivabrikule. Vabriku korteri eest makstakse 3 senti kuus ühes valgustu-

Viimasel töölise üldkoosolekul võeti vastu otsus palganõudmisest mitte loobuda, vaid oodata ära peadirektori kohalesõitu ning esitada talle palgakõrgendamise nõudmine.

Töölisnõukogu esitas töölise nõuded peadirektor P. Peltzerile, kuid see vastas, et praegu olevat sellest vara rääkida, kuna valitsusel olevat kavatsusel uute seaduste väljatöötamine ja maksmapanek töölise palgade alammäärade suhtes. Direktori poolt soovitati oodata ära valitsuse kavade selgumist.

Töölised saavad Linavabrikus suvel nädalalise puhkuse. Puhkuse saavad kõik töölised korraga, nii et vabrikus seisab töö täielikult puhkuse ajal.

Kalevivabrikus on kõigest eelnimetatud käitistest töölise olukord kõige parem nii palgade kui ka muude tingimuste suhtes. Kalevis on tööd küllalt. Tellimisi suurel määral jätkuvad 15. aprillini. Jõulust saadik on ligi 30 töölise võetud juure. Töölise üldarv üle 620. Mõned osakonnad, nagu värvimise, noppimise,

apretuur j. t. teevad isegi 2 ületundi päevas, et täita kiireid tellimisi. Ületunnid makstakse korralikult välja. Suurem osa töölisi on palgatud kõik määramata ajale, kuna määratud ajale on palgatud kõigest 30—40 töolist. Varemalt oli määratud ajale palgatuid rohkem.

Palkade poolest on kalevi töölised esimesel kohal. Hoovitöölised, kes alles tulevad vabrikusse, saavad 19 senti tunnis, hiljem saavad enam — 21—30 sendini tunnis. Vabrikus alla 20 senti tunnis ei teenita, näit. värvimisjaoskonnas teenitakse 21 s. tunnis + 5—6 snt. preemiat. Üldiselt on tingimus sellane, et preemia ei langeks alla 10% tunnipalgast. Kangrute palgad on kahe nädala jooksul keskmiselt 30 kroonini, ketrajatel 18—26—28 kr. Töölise hulgas on viimasel ajal tõusnud soov, minna üle tunnitööle + preemia või jäetagu ära näit. ketramisosakonnas poolikastide kandmine, õlitoomine, proovivõtmine jne. Noppimisosaonnas pandi veidi palka juure. Töölised nõudsid 25 senti tunnis, vabrikuvallitsus lubas 22 senti + preemia, nii et keskmine teenistus on 25—26—27 s. tunnis.

Naturaaltesades on samuti Kalevis olukord parem kui mujal. Korterite eest maksavad töölised 2—3 senti kuus, valgustus on prii, Puid saab 5 sülda aastas à Kr. 1.40 süld, tuuakse prii kodu kätte. Keskküttega majades tuleb maksa talvekuudel keskkütteraha 40, 50, 80 — ja üle 1 kr. kuus. Samuti on prii pesuköök ja saun. Väljaspool vabriku kasarmuid asuvalle maksetakse 3 senti päevas talvekuudel petrooleumiraha.

Vabriku pensionäridele maksetakse 6—11 kr. kuus. Kõrgemad pensionid, nagu 10 ja 11 kr., saavad vanemad töölised, s. o. poolmeisterid j. t. Perekonna-abiraha maksetakse 18 senti perekonnaliikmelt. Peale muu saavad Kalevi töölised aastas riidet odavama hinnaga: mehed 3 m. ülikonnariidet ja naised 4 meetrit à 3,5 kr. meeter. Tõmmatakse loosi, missuguse riide keegi saab.

Sindi tekstiilvabrikutes töötab 937 töolist. Viimasel ajal on käitises terve rida vähema ulatusega palgatüüpeid. Nii puuvilla pleegitamisosaonnas nõuti palkade tõstmist seniselt Kr. 1.46-lt Kr. 1.75-le päevas. Töölisnõukogu kandis ette vabrikuvallitsusele töölise soovid, kuid vabriku vallitsus vastu ei tulnud. Siis esitas nõukogu palgakõrgendamise ettepaneku tööinspektorile, kes kutsus kokku lepituskoda 12. veebruariks, millest võtsid osa 2 vabrikuvallitsuse esindajat, 1 töölisnõukogu ja 1 töölise esindaja. Saavutati kokkulepe, mille järele uued palgad kujunesid järgmiselt: keedukatlamehed Kr. 1.86 päevas, happemehed Kr. 1.81, gloorimehed Kr. 1.75. Pesumasinal töötajad said Kr. 1.56 senise Kr. 1.46 asemel, kuna kuivatimasinal töötajad ei saanud palgakõrgendust. Peale selle tõstsid üles palgatõstmise nõude siidipleegitamise töölised, arvult 25. Nõuti samuti päevapalga tõstmist Kr. 1.75-le ning lisaks 4 krooni kuus riiete raha, sest töö iseloom sõi äärmiselt palju riidet. Puuvillariide värvijad töölised esitasid samasuguse palgakõrgenduse nõude. Vastust eeltoodud nõudele oodati vab-

rikuvallitsuselt 20. veebruariks. Kui vabrikuvallitsus töölise õiglastele nõuetele vastu ei tule, nõutakse uuesti lepituskoda kokkukutsust.

Üldiselt on töölise palgad 1923. a. saadik suurema muutuseta. Suuremalt osalt tehakse päevatööd — naised saavad Kr. 1.35 — Kr. 1.37 päevas ja mehed Kr. 1.46 — Kr. 1.57. Remonttöölised saavad kuni 2 kroonini päevas. Kudujad on peamiselt tükitööl ja teenivad 25—30 krooni 2 nädala jooksul keskmiselt, sit-sikudjad 22—35 krooni 2 näd. jooksul.

Peale selle saadakse naturaaltasudena prii sauna ja sooja vett pesemiseks ja saab kartulamaad soovi kohaselt. Vabriku kasarmuis olevad korterid on suuremalt osalt kööktoad, millede eest maksetakse 60—120 senti kuus. Valguse eest tuleb tasuda 50 senti lambilt. Mõni aasta tagasi anti vabriku poolt puid: 3 sülda aastas à 15 kr. ja pealegi olid jõepuud, mis omadusilt jätsid mõnigi kord soovida. Töölised ostavad nüüd ise puid, makstes 1. sordi puude eest 9,5—11 kr. süld. Töölised elab suurem osa kasarmuis ja korterist on viimasel ajal puudus, vaatamata sellele, et on ehitatud palju uusi maju juure. Vabrikuvallitsus enam uusi kortereid juure ei ehita, vaid lammutab isegi vanu. Erakorterites on aga üürid kõrgemad, näit. 5 kr. toa ja köögi eest kuus, kuna 2 tuba ja köök maksavad 10—12 kr. Sindi korteriüürid hakkavad juba ületama Pärnu korteri üüre.

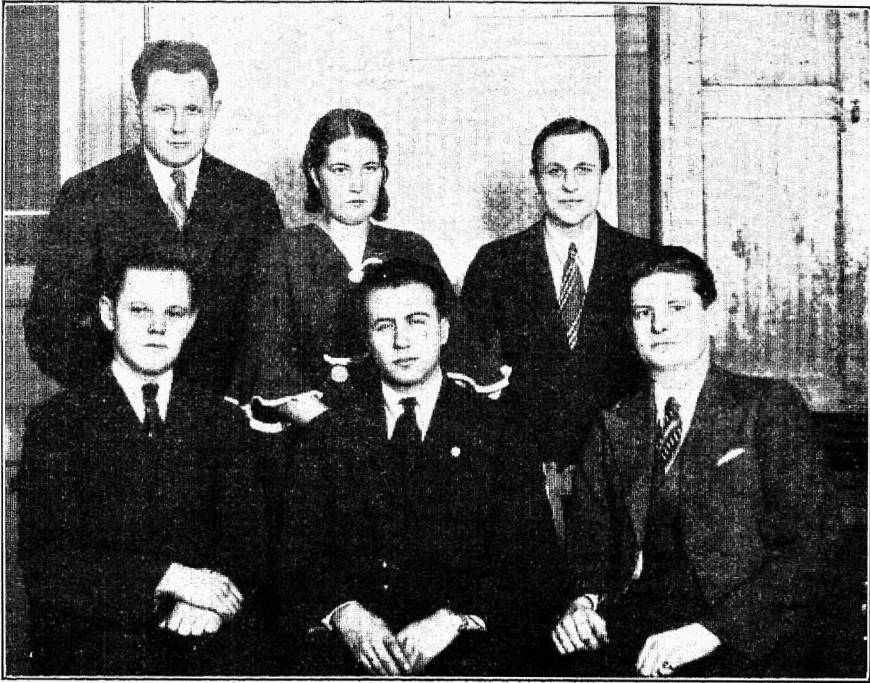
Korteri üüride kõrguse põhjustab töölise juurevool Sinti. Nagu juba eelpool märgitud, on Sindi tekstiilvabrikute ühisuses tööl 937 töolist, kuid 1934. a. 1. jaanuarist eraldati osa vabrikust ja see töötab nüüd Kreenbalti osakonnana, kus on ka üle 200 töölise. See osakond on iseseisev käitis, valib omaette töölisnõukogu ja kuulub Pärnu ühishaisekassa alla, kuna Sindi vabrikul on nüüd oma haigekassa ja võib märgata rahulolu oma uue kassaga, sest see asutati alles hiljuti, kuna seni sündis arstiabi andmine vabriku kulul.

Kreenbaltis olid veebruari lõpul käimas töölisanema valimised.

Tellimisi vabrikuil praegu on, kuid pleekimisosaonnad ei jõua teha nii palju ettevalmistatavat tööd kui vaja ja seetõttu olid sunnitud trüki, apretuuri, värvikoja ja schau osakonnad, umbes 200 töölisega, asuma 5 päeva nädalas tööle. Kevade poole tahetavat töölise arvu kuuldavasti veelgi suurendada. Tööummik pleekimisosaonnas olenevat töölise arvates asjatundmatust töö juhtimisest.

Üldiselt on terav vahe kõikjal töölise ja ametnike vahel, sest viimaseid soodustatakse kõigiti enam kui töölisi. Ametnike palgad kõiguvad 40 kr. kuni 500 kroonini. Samuti ei vaadata hea pilguga n. n. välismaistele asendamatuks spetsialistidele, kelledele makstakse kõrgemaid tasusid kui vastavatele töölisele eestlastele. Näit. osakonna juhatajad Kreenbaltis on poolakad. Pealegi on välismaiste tööjuhtide käitumine töölisega ebainimlik, nii et töölisnõukogu on korduvalt pidanud segama vahele ja välismaalaste käitumise asjus pöörduma vabriku vallitsuse poole.

Tallinna Tekstiilt. Ühing.

Ühingu praegune juhatas.

Tallinna Tekstiiltöölise Ühing on avaldanud viimasel ajal hoogsalt oma tegevust. On pandud kindel alus organiseerimistöele ja seesmisele tegevusele. Üldkoosolek peeti puhkepäeval, 17. veebruaril s. a. Bjäliku ruumes. Ettekandud aruandest selgus, et ühingu tegevus ja liigete arv on kasvanud. Möödunud aastal alustati ühingu elustamisega, sest viimane oli üksvahe peaaegu väljasuremas. Ühingu liikmete arv on tõusnud ligi 150-nele. Sissetulekuid on ühingu olnud Kr. 347.—, väljaminekuid 259.72, nii et ülejääk oli 87.25 kr. Juhatus poolt esitati eelarve tasakaalus Kr. 665.—. Aruanded ja eelarve kinnitati esitatud kujul. Ühingu tegevuskavas oli nähtud ette organiseerimistöö jätkamine tugevama hooga, selgitustöö

laiemale alusele seadmine, kõikide töökohtadega sidemete loomine, usaldusmeeste võrgu asutamine, toetuskassade asutamine, väljasõidud jne.

„Töölise Häält“ otsustati tellida igale ühingu liikmele, kusjuures viimasel on õigus soovikorral end tellijate nimestikust kustutada.

Juhatusse valiti V. Kurnosov, Delsky, Roog, Torn, Pöld, Mihkleson, Jaanus, kandidaatideks Pajusson, Grünstein ja Kangro; revisjoni-komisjoni Tamberg, Lillnurm ja Anderson. Keskliidu nõukogusse ühingu esindajaks valiti Delsky.

Ühingu ajutiseks asukohaks otsustati võtta ruumid Töölisvõimla III korral, V. Pärnu mnt. 31.

Ringvaade.

Tehnikute, meistrite ja õppinud-töölise koja seaduse

eelnõuga tutvustas E. T. Keskliidu instr. J. Mihkleson Tartu Töölisühingute Keskliidu Nõukogu ja Ametiühingute juhatuste ühist koosolekut.

Koosolekul võeti seaduse eelnõu kohta küllaltki elavalt sõna, ning leiti puudusi.

Nii on koda nähtud ette kolme sektsiooni; igal sektsioonil 20 esindajat. Seega õppi-

nud töölisel $\frac{1}{3}$ esindusest, kuigi nad moodustavad koja liikmeskonnast 8—9 kümnendiku. Samuti tasuvad õppinud töölised koja kuludest $\frac{1}{5}$. Kuna õppinud töölisel, s. o. tegelikkudel töölisel on ainult $\frac{1}{3}$ häälest ja meistritel ning tehnikutel, kes enamuses ettevõtjad, — $\frac{2}{3}$ hääli, siis töölise huvid jäävad kajas alati vähemusse — on seega kaotaja pool ehkki koda seisab ülal nende arvel.

Ka teistes osades eelnõu on väga nõrk.

Näiteks kohtu osas: liige peab kohtusse ilmuma trahvi kartusel, tulgugi tema sõit kohale kulukas, ja võib olla kohus määrab talle karistusena ainult märkuse.

Edasi — liikmemaks on küllalt suur. Hakates seda sunnikorras nõudma, ühes % ja kuludega, tekib aga palju pahameelt ja kibedust, mis pole praegu soovitatav.

Pealegi pole õppinud töolistelt koja suhte nende arvamist senini küsitutki, ja ometi peaks arvestatama sarnaste seaduste koostamisel just asjaomaste arvamisi ja soove. Pealegi ei sobi tehnikute ja meistritega ühte kotta õppinud töölised.

Samal koosolekul andsid aru tööskuse ameti tegevusest Tartu tööskuse ameti esimees Vellema ja alaline liige Peterson.

Siingi järgnesid elavad läbirääkimised ning tehti Tartu Tööl. Keskl. juhatusese ülesandeks saata Kutseoskuse nõukogule järgnev kiri:

„Tartu Töölisühingud arutades viimast ekspertide vähendamist eksami-komisjonides, leiavad, et eksperte on vähendatud töölisesindajate arvel. Töölisesindajad-ekspertid Tartus on viimase vähendamise tagajärjel langenud välja pea viimseini — komisjonidesse on jäänud ainult ettevõtjate esindajad-meistrite näol —, ehkki seadus annab võrdse esinduse mõlemile tööstusliku kutseoskuse nõukogus kui ka tööskuse ametis, seega ka järjekult eksami komisjonides. Seaduse par. 37 II lõige näeb ette õppinud töölise osavõtu eksami komisjonides, ega nõua, et ekspertid peavad olema ainult meistrid.

Kõiki ülalnimetatud arvesse võttes, loodame et Teie vastava korraldusega töolistele õigused eksami komisjonides seate jälle jalule.“

Tehnikute, meistrite ja õppinud töolistele seaduse eelnõu kohta saadeti vastav resolutsioon kõigi ametiühingute allkirjadega E. T. Keskliidu. Samuti Kutseoskuse Nõukogule saadetava kirjale on kõik ametiühingud alla kirjutanud.

See eelnõu on koostatud Meistrite Ühingu poolt.

Tallinna sadamatöölise

ühine koosolek peeti 17. veebr. „Töölisetaatris“, millest võttis osa üle 200 sadamatöölise. Päevakorra huvipunktiks oli sadamatöölise haigekassa asutamine, missugune küsimus on juba hulk aastaid lahendust oodanud.

Haigekassa asutamist refereeris A. Offenbach. Haigekassa mõeldakse luua iseisesevana ja määruste alusel, mis sadama oludele kohane. Abistamise kestvust ja ulatust teostatakse kategooriate alusel, mis olenevad palgast ja töolistele tööajast. Töölised maksaksid 2 protsenti, kuna tööandjad maksavad 4 protsenti. Volinike arv kõigub 30—100 vahel, kusjuures nad valitakse üldisel sadamatöölise koosolekul. Volinikud valivad oma keskelt 5-liikmelise juhatusse ja revisjonikomisjoni. Pärast läbirääkimisi üldkoosolek võttis üksmeelselt esitatud põhikirja kava vastu ja volitas Tallinna sadamatöölise ametiühi-

sust asutuste ees vastavaid samme astuma uue haigekassa ellukutsumiseks.

Teisena kõneles J. Mikkelson senisest organisierimistööst. Nagu sellest selgus, on sadamatöölise organisatsioon suuri edusamme liikmete verbimisel teinud. Ühingu on koonduinud lühikese aja jooksul, see on paari kuu jooksul, üle 200 liikme ja uusi tuleb järjest juure. Ka Pärnu sadamatöölised on uuesti läbirääkimisi alanud tööpalkade tõstmiseks. Sadamatöölisele on ilmunud ka keskliidu väljaandel informatsioonileht „Sadama“, mis leidis sadamatöölise poolt võrdlemisi head vastuvõttu. Tallinna sadamas on mõningad ringkonnad hakanud ühingu vastu kaalulikuks asutama uut ühingu, kuid arvatavasti ei jõuta temasse elu sisse puhuda, kuna umbusk uue ühingu vastu on suur.

Avanenud läbirääkimistel mõisteti hukka uue ühingu ellukutsumist ja kutsuti sadamatöölisi liituma vana ühingu ümber. Uue ühingu kasuks rääkis ainult selle ühingu ellukutsuja.

Tööõnnetuse vastu kindlustamise seaduse

ühese seletustega on koostanud ja välja annud E. T. Keskliidu abiesimees Aug. Gustavson ja teedeministeriumi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktor Joh. Soinin. See on tarvilik käsiraamat igale töölisele, eriti ametiühinglastele ja töölisvanematele. Seadus ja määruse tekst on varustatud seletustega, mis teeb raamatu käsitamise kergeks.

Raamatu hind 1 kr. 25 senti. Tellida saab E. T. Keskliidust.

Tallinna Maalritöölise Ametiühingu

üldkoosolek peeti 27. jaanuaril s. a. Ühingu tegevus, vaatamata praegusele raskele murranguajale, on olnud võrdlemisi stabiilne. Organisierimistöölisele püütakse panna tulevikus enam rõhku ja selgitustööd tahetakse arendada laiemal alusel. Selleks otsustati ühingu kulul tellida „Töölise Hääl“ kõigile ühingu liikmeile, kusjuures liikmemaksu tasumisel liikmed maksavad 5 senti kuus „Töölise Hääle“ eest juhatusel.

Töövahenduse seaduse eelnõu kohta võeti org. J. Mikkelsoni seletust ärakuulates eitava seisukoht.

Juhatusse valiti: Sikka, Mets, Leinberg, Reinbolt ja Mäletjärvi; revisjonikomisjoni: Saarberg, Viidemann ja Tammevaldt.

Läbirääkimistel selgus, et ametiühingul on selleks veel palju ära teha, et täidetaks maksvaid töökaitse seadusi. Eriti valusalt annab end tunda asjaolu, et suuremad maalritöökojad ei võta end sageli haigekassa alla. Siin peaks kõvendama järeelvalvet ja töölised ise peaksid väärnähetest teatama.

Pärnu Nahatöölise ühing

omal üldkoosolekul arutas Nahatöölise Liidu loomise küsimust, kusjuures tunnustati Nahatöölise Liidu asutamine hädavajalikuks ja tervitati Tartu Nahatöölise ühingu sellekohast algatust.

Uude juhatusse valiti: Jaakson, Steinbach, Isack, Schön ja Villemson; revisjonikomisjoni M. Köpman, T. Vurmann ja Al. Teinmann.

Aalgatud küsimuste all informeeris keskliidu org. J. Mihkelson keskliidu tegevusest nahatöölise organiseerimiseks ja teiste linnade nahatöölise olukorrast. Sõnavõttudest selgus, et Pärnu kingseppade olukorda on seni halvendanud omavaheline killustatud ja organiseerimatu olek. Tööandjad ei pea enam keegi töötube. Iga kingsepp töötab omaette kodus oma tööriistadega. Hooaegade ja moodide muutumine annab end teravalt tunda kingseppadele. Nimelt tuleb paljudel Pärnu kingseppadel muretseda omal liistud ja mõni kingsepp on pidanud omal kulul ostma ligi paarikümne krooni eest liiste. Olukord on ses mõttes isegi halvem, et mõnel kingsepal tuleb osta koguni oma pindsolid.

Sellane nähe, kus kingsepad omal kulul peavad muretsema osa materjali, peaks lõpema.

Tartu Kivitöölise Ühisus

pidas oma aasta peakoosolekut puhkepäeval 3. veebr. k. a. Juhatusse valiti: K. Jalak, A. Sein, K. Lillo, E. Look, K. Utter. Nõukogusse valiti: K. Jalak, Aria, Krunt.

Koosoleku päevakorras oli ka tööstustöölise palgatülde vahekohtu komisjoni seaduse eelnõu. Nimetatud eelnõu kaaluti igakülgsele. Leiti, et sarnased seadused on tarvilikud, kuid mitte esitatud kujul, sest eelnõust on jäetud välja ehitustöölised.

Koosolek võttis vastu järgmise resolutsiooni: kuigi tööstustöölise palgatülde vahekohtu komisjoni seaduse eelnõus on puudusi, millised nõuavad parandamist, pooldab Tartu Kivitöölise ühing, et ehitustöölised arvatakse selle seaduse alla, vastavalt ehitustöölise nõuetele. Ehitustöölistel ei ole käitisevanemaid ega käitiseõukogu, kuna nad töötavad suuremalt jaolt väikeste rühmadena, tihti vaid 2—3 töölise koos. Ettevõtjate poolt on töölise palgad surutud alla. Ehitustöölise palgad on madalamad Eestis. Ettevõtjad lähtuvad omakasu seisukohast, makstes töölise palgad vaid omakasu ülejäägist. Seega on viidud ehitustöölise elatistingimused miinimumini, ja hooaja möödumisel on ehitustöölised sunnitud kulutama tööõrsi ukسلäve.

Tartu Kivitöölise ühing asus seisukohale, et tööliseühingud on suutlised palgatülde lahendajad. Nende juhatused koosnevad töölisest, kes tunnevad streigi raskusi, kuid ka selle kui äärmise abinõu vajadust, mille algatus peab jääma nende kätte. Vahekohtus võiks tulla vaid kokku töölise soovil.

Otsustatakse ühineda täiesti E. T. Keskliidu seisukohaga.

Türi Töölise Ühing

on tegutsenud kaks aastat üldühinguna. Kui esimesel aastal oli selguseta tegevussuund, siis nüüd, teise aasta lõppedes, võib teha mõningaid kokkuvõtteid. Öieti ühingu tegevusesuuna määrab ära liikmete koostis. Ühingu koosseis: metsatöölised, töötud, töölised ehitustöö alalt ning vähemal määral töölisi kohalikust peravabrikust.

Tuleb ilmsiks vastoluline nähe, vähemalt Türi küll, paigalseisvad, enamvähem kindlalgaliselt vabrikutöölised on raskelt organiseeritavad. Kas pannakse seda tähele ka mujal?

Süü ühingu tegevus. Ta ei saa olla otsene võitlus majanduslike paremuste eest. Küll aga võib ta olla kultuur-hariduslik. Arvukate läinud aastatel tegutsend tööliseorganisatsioonide väerika järeletulijana on Türi Töölise Ühing nimetamisväärselt tööd töölise silmaringi laiendamisel ja nende isetegevuse juhtimisel. Nimetada kas või arvukaid referaatõhtuid, asutatud keelpillide orkestrit, näite-truppi j. t. sellaise üritisi.

Valga Töölise Ühingu

peakoosolek peeti 3. veebr. s. a. Liikmeid oli koosolekule kogunenud võrdlemisi vähe.

Juhatas — E. Urb, protokollis N. Kõiv. Ametiühingute ülesannetest ja toetuskas-sadest kõneles E. Joonas.

Aruandest selgus, et ühingul oli liikmeid 31. dets. 1934. a. — 79. aasta jooksul surnud — 1.

Ühingu tegevus möödunud aastal kestis kuni 18. märtsini, siis tuli töös seisak. Sügisel lamutati ka maja, kus ühing asus, nii et ruumide ja raha puudusel polnud võimalik tegevust ka sügisel jätkata. Kassa aruanne oli tasakaalus Kr. 111,92, kus juures puudujääk Kr. 30,61, mis peaaesjalikult võlg elektrijaamale. 1935. eelarve tasakaalus Kr. 162, — võeti ühelhäälel vastu.

1. maist alates üürib ühing omale uued ruumid. Seniks peavad usaldusmehed intensiivset selgitustööd tegema ja hoolitsema selle eest, et maksud korralikult laekuksid.

Kuna ühingul pole rahaliselt võimalik kõigile liikmetele „Töölise Häält“ tellida, tehti kõigile liikmetele moraalseks kohuseks seda omal kulul teha.

Uute juhatusse valiti: Ed. Urb — esimees (end.), A. Uibo — abi (end.) K. Poovits — sekretär (uus), N. Kõiv — laekur (uus) ja V. Frants — laek. abi (uus). Rev.-komisjoni: T. Teder, K. Kärner ja J. Piks.

SISU: 1) Vastutusrikkal ajal. 2) Tekstiiltööstus Eesti rahvamajanduses. 3) Tekstiiltööstuse probleeme maailmas. — H. Roog. 4) Tekstiiltöölise palgad. 5) H. Martinson †. 6) Tekstiiltöölise palgade võrdlustabel. 7) 1905. a. mälestusi. — K. Kitmann. 8) Rahvusv. Tekstiiltöölise Liit. 9) Tööolud Tallinna tekstiilkäitistes. 10) Narvasta Sindist. 11) Tallinna Tekstiiltöölise Ühing. 12) Ringvaade.

Tegev ja vastutav toimetaja L. Metslang.

Väljaandja E. Tööliseühingute Keskliit. Ilmub kord kuus. Tellimishind: aastas 60 senti, 6 kuud 30 senti, üksiknumber 5 senti. Toimetaja ja talitus: Tallinn, V. Pärnu 31—4, tel. 460-52.

Ilmunud 28. veebruaril 1935. a.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühiseuse trükikoda, Pikk t. 2. 1935.